

Program Workshopu doktorandek a doktorandů 2015
VZTAHY MEZI SOCIÁLNÍM A MATERIÁLNÍM

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

18.9. 2015, areál Přírodovědecké fakulty MU, Kotlářská 2, Brno

budova 11	místnost IBA1
9:30 - 10:00	registrace
10:00 - 10:10	zahájení, úvodní slovo (prof. RNDr. Petr Dobrovolný, CSc.)
10:10 - 10:15	představení možnosti publikace v <i>Moravian Geographical Reports</i>
10:15 - 11:00	úvodní plenární přednáška: <i>Místo, člověk, věc: příspěvek o iluzi stability</i> (Mgr. Barbora Vacková, Ph.D.)

budova 5	Z4	Z3	Z2
11:00 - 11:30	čajová pauza (v mapovně)		
11:30 - 13:00	<i>Nové prostory vzdělávání</i> doc. RNDr. Alois Hynek, CSc.	<i>Sociální a materiální v zemědělské krajině</i> Mgr. Petr Klusáček, Ph.D.	<i>GIS: technologie se sociálním vlivem</i> doc. RNDr. Petr Kubíček, CSc.
13:00 - 14:30	obědová pauza		
14:30 - 16:00	<i>Doprava: rozpory a příležitosti</i> Mgr. Daniel Seidenglanz, Ph.D.	<i>Politický prostor jako fyzický i myšlený</i> RNDr. Petr Daněk, Ph.D.	
16:00 - 16:30	čajová pauza (v mapovně)		
16:30 - 18:00	<i>Sociální a materiální změny v českém ekonomickém prostoru</i> RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.	<i>Konflikt o veřejný prostor</i> Mgr. Ondřej Mulíček, Ph.D.	

od 19.00 bude workshop pokračovat neoficiálním programem v restauraci U Prokopů, Kotlářská 30

Čas 10.15-11.00

Úvodní plenární přednáška

Místnost IBA1

Místo, člověk, věc: příspěvek o iluzi stability

Mgr. Barbora Vacková, Ph.D. (Ústav populačních studií, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita)

Každý někam patří. Vztah k místu je v mnoha ohledech esencí tématu workshopu věnovaného vztahům mezi sociálním a materiálním. Očekávání, že každý z nás má své místo, do značné míry určuje průběh našich životů, ovlivňuje naše volby, odráží se v práci s materialitou. Skrze náš vztah k místu, skrze toto očekávání, také formujeme naše vztahy k ostatním lidem, určujeme jejich pozice. Otevíráme mocenskou hru, ve které je nedostatkovým zbožím nárok na přináležení a nárok na kontrolu místa. Je to hra, ve které jsou nástroji slova, jednání, a také materialita našeho prostředí.

V příspěvku se zaměřím na minimální rozměr prostoru, ve kterém se každodenní boje o přináležení a kontrolu odehrávají – na obydlí, na domácnost. Při výkladu budu užívat empirické příklady z výzkumu jednočlenných domácností (vedeného na ÚPS FSS MU v letech 2013 a 2014) i z krásné literatury a dalších zdrojů. Závěr bych ráda věnovala propojení této perspektivy minimálního měřítka s perspektivou nabízející větší odstup. Jen tak uvidíme důsledky, které naše představa přináležení k místu má, i to, zda a jak moc je přesná.

Čas 11.30-13.00

Sekce **GIS: technologie se sociálním vlivem**

Místnost Z2

Moderátor doc. RNDr. Petr Kubíček, CSc.

Pocitové mapy ve výzkumu vlivu životního prostředí na veřejné zdraví

Mgr. Jiří Pánek, Ph.D., Mgr. Jiří Hájek, Mgr. Lenka Mařincová, Bc. Lenka Putalová (Katedra rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého)

Pocitové mapy jsou koncept, který k nám přichází ze zahraničí a v českém prostředí jsou využívány teprve krátkou dobu. Mapy mají obrovskou moc prezentovat prostorové informace v srozumitelné a široce akceptovatelné formě. Mentální mapování a mentální mapa jsou koncepty, které hrají důležitou roli především v prvních fázích tvorby prostorových představ a informací o našem okolí. Pocitové mapy přináší možnost aktivně zapojit občany do sběru informací, ale i názorů na lokalitu, ve které bydlí. Nápad vychází z konceptu GeoParticipace - pojem, který popisuje využití prostorových nástrojů v zapojení občanů do rozhodovacího procesu, který se jich týká. Nejčastěji se jedná o rozhodování o prostoru, který je veřejný, ale může se také jednat o sdílení informací či pocitů o okolí, ve kterém žijí. Příspěvek prezentuje rešerši různých přístupů k pocitovému mapování a počátek realizace studentského projektu "Pocitové a mentální mapy v hodnocení vlivu životního prostředí na zdraví" ve vybraných moravských městech.

Veřejnost jako nástroj interpretace starých map

Mgr. Daniel Vrbík (Katedra aplikované matematiky, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Technická univerzita v Liberci)

Každým dnem se rozrůstá množství starých map a plánů, které jsou převedeny do digitální podoby a jsou jim přiřazeny zeměpisné souřadnice. Vzniká tak rozsáhlá databáze, čekající na ty, kteří s jejím obsahem začnou pracovat. Doposud spočívala interpretace starých map na odbornících v relativně úzkých týmech. Dnes lze díky možnostem, které nabízí například Web 2.0 zapojit do jejich výzkumu širokou veřejnost. Toto zapojení může přinést množství výhod, jakým je například rychlá vektorizace zvoleného tematického obsahu nebo získání takzvaných měkkých dat. Na druhou stranu může tato metoda vést k problémům s validitou a integritou získaných dat.

Příspěvek představí především navrženou metodiku sběru informací ze starých map zapojením široké veřejnosti. Dále bude diskutovat zvolené technické řešení, testovanou mapu Ještědských- a Jizerských hor (1927), důvod volby výškových kót jako sbírané tematiky, způsoby motivace cílové skupiny a v neposlední řadě také využití získaných dat.

Otevřená data, jejich prostorové analýzy a potenciál pro společnost

RNDr. Lukáš Herman (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Příspěvek se zabývá využitím otevřených dat při prostorových analýzách. Otevřená data jsou data volně dostupná na internetu v podobě, která lze bez omezení využívat jak při tvorbě softwarových aplikací, tak při analýzách či vizualizacích. Skutečnost, že tyto data nejsou omezeny legislativně, významně rozšiřuje jejich možné využití a také jejich možné sociální dopady. Mezi potenciální přínosy otevřených dat patří kupříkladu podpora ekonomiky nebo zefektivnění a kontrola veřejné správy či zapojení občanů do rozhodování. V rámci výuky předmětu Z831 3D modelování a vizualizace vyučovaném na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy Univerzity v Brně v jarním semestru 2015 byly využity data poskytovaná Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy. Byly vytvořeny dvě případové studie, první se zabývala analýzou viditelnosti plánované výstavby, druhá pak potenciálem ploch střech pro umístění solárních panelů. V obou případech byly využity digitální modely terénu a povrchu a 3D modely budov. Data byla zpracovávána pomocí různých GIS nástrojů, zejména programu ArcGIS. Výsledky analýz byly prezentovány v podobě map a 3D vizualizací. V závěru příspěvku jsou shrnuty přednosti a limity zpracovávaných dat i použitých postupů.

Čas 11.30-13.00

Sekce **Sociální a materiální v zemědělské krajině**

Místnost Z3

Moderátor Mgr. Petr Klusáček, Ph.D.

Ztráty zemědělské půdy v Česku po roce 1990: hot spots a hybné síly

Mgr. Zbyněk Janoušek (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova)

Studium změn využití krajiny patří k tradičním oblastem geografického výzkumu, ve kterém se intenzivně stýkají přírodní i společenské vědy. Hlavní trend vývoje krajiny v Česku po roce 1990 představují ztráty zemědělské – zejména orné – půdy. Pozornost badatelů však byla dosud věnována spíše úbytku zemědělské půdy v okolí velkých měst vlivem rezidenční a komerční suburbanizace. V tomto příspěvku se proto zaměřím předně na extenzifikační procesy probíhající v české venkovské krajině: zatravňování a opouštění zemědělské půdy, případně její zalesňování. Primárním cílem je postižení regionálního vzorce těchto procesů. Použita jsou data katastru nemovitostí z let 1990, 2000 a 2010, která byla zpracována v rámci tvorby Databáze dlouhodobých změn využití ploch Česka (1845–2010) – viz Bičík a kol. (2010 a 2013). Dalším použitým zdrojem je databáze projektu CORINE Land Cover k rokům 1990, 2000 a 2012. Na základě uvedených zdrojů jsou sledovány a vzájemně porovnány trendy vývoje rozlohy zemědělské půdy a jejich dílčích kategorií – jsou územně vymezeny hlavní „hot-spots“ změn.

Samozásobitelské zemědělství na venkově: funkce a význam

Mgr. Michal Navrátil (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Příspěvek je zaměřen na funkci a význam samozásobitelského zemědělství na současný život na venkově. Samozásobitelské zemědělství je nedílnou součástí české venkovské společnosti. Tento fenomén je v posledních letech rozšířen i mimo rurální oblasti. Je považováno za formu ekologického zemědělství a prvek udržitelného rozvoje. V práci bude popsána současná situace tohoto způsobu hospodaření v oblastech jeho vzniku. Budou určeny funkce samozásobení a motivace lidí k jeho provozování.

Geografické souvislosti pěstování bavlny v Uzbekistánu - jasné vítězství materiálního nad sociálním?

Mgr. et Mgr. Gustav Novotný (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Uzbekistán tradičně patří mezi největší producenty a exportéry bavlny na světě. Intenzivní produkce této plodiny výrazně ovlivňuje životní podmínky obyvatel této středoasijské země. Na základě analýzy světového obchodu s bavlnou a rolí aktérů v globální produkční síti zkoumáme důsledky pěstování a obchodu s bavlnou v Uzbekistánu, včetně dopadů environmentálních (mj. případ vysychajícího Aralského jezera) a sociálních (zejména nucená práce). Jak proměny globálního trhu s bavlnou ovlivňují životy uzbeckých pěstitelů a jejich rodin? Proč docházelo k dětské práci a jak její zrušení souvisí s globálním obchodem? Proč musejí na plantážích pracovat lékaři, zdravotní sestry nebo studenti středních škol? Jde o vítězství tvrdého materialismu uzbecké vlády, anebo je vše trochu jinak, než se zdá na první pohled? Autor zahrnuje ve svém příspěvku pohled z obou stran názorového spektra - těží ze své praxe v neziskové organizaci a zároveň pracuje s názory zastánců aktuálních praktik v uzbeckém bavlnářství.

Čas 11.30-13.00

Sekce **Nové prostory vzdělávání**

Místnost Z4

Moderátor doc. RNDr. Alois Hynek, CSc.

Stabilita sítě kapacit základních škol v Česku v čase a prostoru

Mgr. Marie Kusovská, RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D. (Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova)

Po roce 1989 dochází v Česku ke změnám v demografickém chování, které se vyznačují mj. značným poklesem a následným kolísáním úrovně porodnosti, jejímž výsledkem jsou nestejně velké kohorty živě narozených. Zároveň se na regionální úrovni odehrála výrazná změna v rozmístění obyvatelstva, a to především ve spojitosti s procesem suburbanizace. Praktické dopady těchto změn lze pozorovat například v oblasti základního školství, kdy především obce jako zřizovatelé základních škol, řeší problémy s nenaplněnou nebo naopak přeplněnou kapacitou rušením či zřizováním nových škol (tj. materiální oblast) tak, aby zajistily dostupnost povinné školní docházky svým občanům (sociální oblast). Předkládaný příspěvek nejprve představí model spádových regionů základních škol, v jehož rámci bude pomocí metody prostorové autokorelace analyzovat změny dětské složky obyvatelstva a kapacit základních škol mezi obdobími 1991–1993 a 2012–2014.

Vyučování jako prostor k žákovskému učení?

Mgr. Petr Sucháček (Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita)

Cílem tohoto příspěvku je představit koncept tzv. dialogického vyučování a na datech z našeho akčního výzkumu (GA13-23578S) ukázat, jakým způsobem je možné rozšířit prostor pro žákovské učení. V pedagogickém výzkumu existuje dlouhodobý zájem o to, jak žáci participují na výukové komunikaci. Tento zájem je spojen s přesvědčením o provázanosti myšlení a řeči. Sfordová (2008) používá termín commognition (vzniklý jako složenina z communication a cognition) s cílem zdůraznit neoddelitelnost těchto dvou fenoménů. Jednoduše řečeno, jestliže žák ve vyučování operuje s informacemi, které dříve neměl, a provádí kognitivní operace na úrovni, již dříve nebyl schopen, znamená to, že probíhá učení. Výsledkem našeho projektu je rozšíření prostoru pro žáky, které má kvantitativní i kvalitativní ráz – žáci vyplňují svými promluvami větší část hodiny, formulují delší repliky a v hodinách se objevují produktivnější interakce.

Využití problémové metody v geografickém vzdělávání

Mgr. Alena Rýparová, RNDr. Vladimír Herber, CSc. (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Problémová metoda patří mezi aktivizační výukové metody, které vedou žáky k samostatné práci a většímu intelektovému rozvoji. Didaktický problém by měl vycházet z každodenního života a žáci tedy často musí při jeho řešení kombinovat poznatky z fyzické i humánní geografie. Příspěvek vychází ze stejnojmenné diplomové práce a zahrnuje stručné představení problémové metody a několik konkrétních příkladů jejího využití.

Čas 14.30-16.00

Sekce **Politický prostor jako fyzický i myšlený**

Místnost Z3

Moderátor RNDr. Petr Daněk, Ph.D.

Česko-moravská hranice – fyzická i myšlená

Mgr. Petr Marek (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Počátkem roku 1949 se historické země a spolu s nimi i jejich hranice staly reliktními. I desetiletí po svém oficiálním zrušení je zemská hranice Čech a Moravy na mnohých úsecích v krajině rozlišitelná. K její rozlišitelnosti přispívají například vodní toky, cesty či staré hraniční kameny. Zejména však pod vlivem administrativních reforem vnímají někteří lidé česko-moravskou hranici na jiném místě. Můžeme tedy hovořit o existenci jakéhosi schizofrenního regionu, o jehož příslušnosti k Čechám, či k Moravě nepanuje mezi lidmi shoda. Rozpolcená přitom není pouze image tohoto regionu, nýbrž regionální identita v širokém slova smyslu – tedy i regionální vědomí jeho obyvatel. Přes tyto rozpory anebo právě kvůli nim existují ve společnosti síly, které vedou k opětovné materializaci reliktní zemské hranice. V tomto příspěvku bude sledována zejména severní část česko-moravské hranice.

Percepcia konfliktu na Ukrajině

Mgr. Maroš Višňovský (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Konflikt na Ukrajině představuje najdiskutovanejší a najsledovanejší politicko-vojenský proces, ktorý už viac ako rok prebieha na východe tejto krajiny. V médiách je krajina prezentovaná ako neúspešne sa ekonomicky transformujúca postsovietská republika s dichotómiou národnej identity. Udalosti na Ukrajině viedli od marca 2014 k zvýšenému záujmu aj u občanov Českej republiky. Z tohto dôvodu sa v regióne južných Čiech uskutočnil dotazníkový prieskum percepcie Ukrajiny a ukrajinského konfliktu. Tento príspevok si preto kladie za cieľ prezentovanie a zhrnutie údajov získaných týmto dotazníkovým šetrením a zodpovedanie hl. otázok - aké je postavenie Ukrajiny v európskom priestore, kto je najvplyvnejšia geopolitická mocnosť v danom regióne, ako aj aký vplyv má reálna znalosť/neznalosť krajiny a jej obyvateľov na odpovede respondentov.

Materialita uvnitř mediálního zprostředkování jednoho afrického konfliktu

Mgr. et Mgr. Pavel Doboš (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Příspěvek se zaměřuje na vztah textuality a materiality v mediálním zprostředkování válečného konfliktu na africkém kontinentě. Afrika je oblastí, která v evropském - a tedy i českém - prostředí vyvolává různorodé dojmy, představy, obavy a předsudky. Tyto jevy jsou analyzovatelné pomocí Saidova konceptu imaginativních geografí. Imaginativní geografie jsou sice v prvé řadě imaginárními ideologickými projekcemi, jejichž podstata je textuální, nicméně vždy vycházejí z materiality světa a mají na ní efekt. Jsou totiž performativní. Pro válečný konflikt je navíc materialita klíčová, neboť obsah válečného dění je vždy materiální a tělesný a to i když uchopíme válku pouze jako mediálně zprostředkovanou. Příspěvek proto ukazuje, jak v případě mediálního zprostředkování konfliktu v Mali africká imaginativní geografie aktivuje postkoloniální diskursy, které akcentují materiální stránku války velmi eurocentricky, zatímco upozadují materiální existenci Malijců jako tělesných lidských bytostí.

Čas 14.30-16.00

Sekce **Doprava: rozpory a příležitosti**

Místnost Z4

Moderátor Mgr. Daniel Seidenglanz, Ph.D.

Sociální exkluze a její dopravní podmíněnost – dopravní exkluze

Mgr. Ing. Václav Jaroš (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova)

Příspěvek přináší ucelený pohled na problematiku dopravní exkluze jako specifické formy sociálního vyloučení. Věnuje se jednak definici základních pojmů, vysvětlení konceptů, ze kterých čerpá a zasazení tématu do širších rámců a paradigmat. Stěžejní částí příspěvku je zároveň vysvětlení samotné podstaty vztahu charakteristik dopravní dostupnosti a sociální exkluze. V tomto směru si klade autor otázku, jak a zda vůbec lze exkluzi měřit a jak můžeme dopravně vyloučené oblasti identifikovat. Cílem příspěvku je přinést odpověď na otázku, jaké jsou charakteristické rysy dopravně exkludovaných oblastí a přenesení této problematiky, která je zatím systematicky zkoumána zejména v anglosaské geografii, do českých podmínek. Příspěvek je prezentován formou grafické facilitace.

Autobusové jízdní řády jako alternativní zdroj dat o dojížděcí do zaměstnání a škol

Mgr. Jiří Dujka (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Data o dojížděcí do zaměstnání a škol jsou sbírána, zpracovávána a publikována Českým statistickým úřadem jako jeden z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů. Nevýhodou těchto dat je jednak dlouhá časová perioda (jednou za deset let), jednak omezená validita, vycházející z nedostatečně vyplněných sčítacích archů. Jedním z alternativních zdrojů dat, vycházejících z prostorových vztahů v území, může být četnost a směr autobusového spojení. Pravidelná linková autobusová doprava má v České republice dlouhou tradici a v současné době slouží jako plnohodnotná součást systému veřejné dopravy se stanovenými standardy minimální dopravní obsluhy území. Dá se předpokládat, že základní kostra autobusového spojení kopíruje potřeby pravidelně dojíždějících obyvatel na úrovni denní dojížděčky; údaje o spojení proto mohou do určité míry sloužit jako alternativa k publikovaným statistickým údajům. Hypotéza je zkoumána na úrovni tří vybraných funkčních mikroregionů.

Úpadek Letiště Václava Havla - blíží se konec ČSA?

Mgr. Lukáš Báča (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Český vlajkový dopravce bude následovat maďarský Malév a zkrachuje, čímž pražské letiště přijde o pozici hubu (tzv. „dehubizace“) a stane se letištěm s lokálním významem. Tento scénář není pravděpodobně ještě aktuální, o významném úpadku ČSA lze však hovořit již nyní. Nabízí se srovnání s maďarským vlajkovým dopravcem Malév, který svou činnost ukončil na počátku roku 2012. Jak se liší situace ČSA od situace Malévu v době před krachem? Jaké jsou znaky úpadku dopravce, vedoucí k „dehubizaci“ jeho klíčového letiště? Vykazuje ČSA, resp. pražské letiště některé tyto znaky? Odpovědi na tyto otázky jsou cílem této práce.

Čas 16.30-18.00

Sekce **Konflikt o veřejný prostor**

Místnost Z3

Moderátor Mgr. Ondřej Mulíček, Ph.D.

Cyklističtí lobbyisté a vynalézání politiky v pozdně moderní době

Mgr. Šimon Fiala (Institut sociologických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova)

V řadě světových metropolí včetně Prahy se v posledních letech rozhořela cyklistická kontroverze. Cyklisté pořádají spanilé jízdy městy a požadují nejen lepší podmínky pro cyklistiku, ale také „žitelné město“ a „kvalitní veřejný prostor“. Tato práce zasazuje tento fenomén do kontextu teorie rizikové společnosti, kterou doplňuje o impulzy teoretické tradice ANT. K cyklistické kontroverzi je přistupováno jako k instanci vynalézání politiky. Co je na kole politického? Ukazuje se, že více, než by se mohlo zdát. V rámci této práce je představena historie politizace bicyklu jakožto vehiklu různých zájmů. Výsledkem této trajektorie je ustavení kola jako diskurzivního opaku automobilu a klíčového nástroje kritiky směřování moderní civilizace. Díky těmto konotacím i díky zapojení kola do žitých světů obyvatel měst se bicykl vyjevuje jako příhodný nástroj k vtahování městských občanů do protestu proti odcizenému městu kolonizovanému automobily, unášenému parciálními zájmy a zanedbávanému politickou reprezentací. Kolo je přisvojováno cyklistickými lobbyisty jako symbol městské revoluce. Tato práce představuje výsledky empirického výzkumu provedeného v období června 2013 – dubna 2015. Předmětem výzkumu bylo rozdmýchávání cyklistické kontroverze pražskými cyklistickými lobbyisty. Práce mapuje aktivity cyklistických lobbyistů, v rámci kterých budují rozličná spojení a formulují alternativní verzi dobrého života ve městě – cyklistickou ideologii. Cyklistická lobby je zde představena jako aktér překladu – aktér, který zároveň konstruuje vzhled do politického dění pro své adherenty, a jejich podporu přetavuje v kapitál, který využívá k tlaku na struktury města k uplatnění své vize.

Letisko - od fascinácie k rutine, od bezmiestia k domovu. (Auto)Etnografický experiment "udomácnenia sa" na letisku

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Letisko býva často označované ako kolos určený na usmerňovanie a kontrolu mobility, ako globálny dopravný uzol, ako tranzitný priestor, ako bezmiestie či non-place, ktoré môže byť umiestnené prakticky kdekoľvek. Podobne ako obchodný dom, i to býva vnímané ako symbol modernity, dokonca niekedy ako prototyp mesta budúcnosti, nová urbánna forma. Tento fascinovaný pohľad (v pozitívnom i negatívnom zmysle) na formu, funkciu i symbolický význam letiska je často vo výraznom kontraste s každodennou skúsenosťou pasažierov, návštevníkov, zamestnancov i vzrastajúceho počtu bezdomovcov prítomných na mnohých veľkých letiskách. Aplikáciou konceptu miesta a domova poukážeme práve na skutočnosť vytvárania vzťahu ku konkrétnym letiskovým terminálom, halám a salónikom, predovšetkým pri ich opakovanej až rutinnej návšteve. Za účelom čo najlepšieho porozumenia skúsenosti skúmanej komunity prebývala autorka príspevku štyri týždne na letisku Londýn Heathrow, kde sa okrem zúčastneného pozorovania života na letisku s týmto životom aj sama vyrovnávala. Práve realita každodennej interakcie s priestormi a logikou letiska – od prespávania na lavičkách, cez bezpečnostné kontroly, až po prebývanie v business salónikoch – umožnila poodhaliť rôzne identity i samotný proces získavania vzťahu k tomuto špecifickému miestu. Cieľom príspevku je tak diskutovať výsledky pozorovaní, ako aj vlastnú skúsenosť autorky so životom na letisku a pokusmi o (auto)etnografický pred-výskum.

Náměstí spolu hovoří

Mgr. Marie Zlámalová (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Veřejný prostor ve městě je často reprezentován náměstími, ulicemi, parky atd. Jsou to jednotlivá veřejná prostranství, z nichž každé má svou atmosféru, tvořenou materiální a sociální složkou. Každé prostranství má své místo na mapě města. Pro pozorování rytmu a chování lidí ve městě bylo vybráno pět jednotlivých náměstí v centru Brna. Po několika návštěvách míst z pozorování mj. vyplynulo, že se jednotlivá místa navzájem prolínají, jedno s druhým souvisí, navazují na sebe, vymezují se. Jejich vzájemná vztahovost (po sociální i materiální stránce) nabourává vidění veřejného prostoru jako shluku jednotlivých míst. Na místo toho nabízí pohled na městský veřejný prostor například jako na síť. V příspěvku se budu věnovat otázce, co dělá veřejná prostranství propojenou městskou strukturou s názvem veřejný prostor a jak může být tento fakt důležitý pro městské plánování.

Čas 16.30-18.00

Sekce **Sociální a materiální změny v českém ekonomickém prostoru**

Místnost Z4

Moderátor RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D.

Prostorové změny textilního a oděvního průmyslu v období ekonomické transformace po roce 1989

Mgr. Štěpánka Brabcová (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova)

Od roku 1989 český textilní a oděvní průmysl prochází řadou změn způsobených ekonomickou transformací a zapojením do globalizace. Pokles zaměstnanosti, zmenšování velikosti firem a změna struktury výroby jsou jedněmi z důsledků změn v obou odvětvích. Tyto změny se různým způsobem projeví i v prostoru. Tento příspěvek si klade za cíl ukázat, k jakým změnám došlo na úrovni okresů za pomoci dat o zaměstnanosti ze SLDB 1991, 2001 a 2011. Zatímco v 90. letech byly okresy, kde přibývalo zaměstnaných v obou odvětvích, především pak v textilním průmyslu, po roce 2001 už docházelo ve všech okresech pouze k poklesu zaměstnanosti. Celkově největší poklesy zaznamenaly okresy s tradičními centry odvětví jako byl severní pás Čech a Moravy a také velká města.

Tam v Karviné: zmenšující se město

Mgr. Irena Honsnejmanová, RNDr. Ondřej Šerý, Ph.D. (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

Ostravsko-karvinská oblast patřila za socialismu mezi ekonomická jádra a nejvíce podporované regiony Československa. Po roce 1989 se situace v souvislosti s politickými a následně ekonomickými změnami radikálně obrátila. Region závislý na těžbě černého uhlí a na těžkém průmyslu se začal postupně propadat, až se stal strukturálně postiženým a ekonomicky slabým. Jedním z důsledků je vlivem migrace i významný úbytek počtu obyvatel a zrod fenoménu zmenšujících se měst v České republice. Mezi tato města patří i Karviná, již se zabývá tento příspěvek. Formou analýzy kvantitativních dat, dotazníkovým šetřením s obyvateli a semistrukturovanými rozhovory s aktéry jsou řešeny příčiny a projevy zmenšování města, nedílnou součástí je i návrh možných opatření vedoucích k eliminaci tohoto nežádoucího jevu.

Studie česko-rakouského pohraničí

Mgr. Michal Šindelář (Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita)

V příspěvku se budu zabývat východní částí česko-rakouského pohraničí (oblast Euroregionu Pomoraví a Weinviertel (bez slovenské části Zahorie) a konkrétně tématem přeshraniční spolupráce mezi jednotlivými obcemi a jejího vnímání místním obyvatelstvem. Důvody pro zpracování následujícího tématu jsou aktuálnost této problematiky vzhledem ke změnám, které v pohraničí nastaly po roce 1989 (otevření hranic, vstup Rakouska a později Česka do EU atd.) a dále poměrně nízká "probádanost" česko-rakouského pohraničí z pohledu vzájemných vazeb, styků a spolupráce. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření v červenci 2015. Následovat bude identický výzkum na české a posléze i na slovenské straně hranice.